31.12.24

מר משה ארבל
שר הפנים
באמצעות דוא"ל: sar@moin.gov.il

שלום רב,

הנדון: פנייה דחופה בעניין תנאי כליאה לקויים של מסורבי כניסה לישראל

אנו פונים אליך מתוך דאגה עמוקה, לאחר שנחשפנו לעדויות על התנאים המחפירים בהם מחזיקה בימים אלו רשות האוכלוסין וההגירה מסורבי כניסה לישראל, הממתינים לגירוש בנמל התעופה בן גוריון. כפי שיפורט להלן, מדובר בתנאים קשים ומבזים, מהם סובלים כל מסורבי הכניסה, לרבות מי מביניהם הסובלים ממחלות ומנכות, ללא הבחנה, ושעה בה תכיפות הטיסות ירדה וזמני ההמתנה התארכו; והכל כפי שיפורט להלן:

1. מזה מספר חודשים, מתקן הרשות יהלו"ם, בו מוחזקים אזרחי מדינות זרות הממתינים להרחקתם מישראל, מצוי בשיפוצים. בהיעדר היערכות מטעם הרשות וגיבוש פתרון חלופי, מוחזקים אותם אנשים בתנאים לא סבירים בנמל התעופה.

2. הדבר עולה הן מפרוטוקולים של בית הדין לביקורת משמורת והן מפניות של עורכי דין המייצגים מסורבי כניסה. כך למשל, כבר ביום 29.08.24, בהחלטה של בית הדין לביקורת משמורת, צויין לפרוטוקול ע"י עו"ד חיה מנע כי בשל השיפוצים ביהלו"ם, מרשתה, אזרחית מרוקו, הוחזקה בטרמינל 3 במשך שלושה ימים ללא תנאים בסיסיים, ללא גישה סדירה לשירותים, כאשר נמנעת ממנה גישה לב"כ ואין לה בגדים להחלפה. מאותו פרוטוקול עולה כי מדובר באישה לא צעירה עם בעיות רפואיות. בנוסף, ביום 31.12.24 הובא לידיעת החו"מ כי בימים אלו מסורבי כניסה המוחזקים בנתב"ג ישנים על ארגזי קרטון בטרמינל, ללא גישה למקלחת, טיפול רפואי, ארוחות מסודרות וכיוצ"ב. **פרוטוקול ביה"ד לביקורת משמורת בתיק 9234636 מצ"ב נספח 1.**

3. עוד, כפי שעולה מן הפרוטוקול שצורף לעיל, היעדר פתרון למסורבי כניסה אף מוביל להשמה במשמורת, דהיינו, בבית סוהר לכל דבר ועניין. ויודגש, לא מדובר במי שביצעו עבירה פלילית כלשהי או אפילו במי ששהו שלא כדין בישראל. מדובר ככלל באזרחים נורמטיביים של מדינות זרות שעל פי הסכמים אינם נדרשים בבקשת אשרת כניסה לישראל, ומסיבות כאלה ואחרות כניסתם סורבה והם נדרשים להמתין לטיסה חזרה.

4. יודגש כי התנאים בהם מוחזקים המסורבים כעת אינם רק בלתי מתקבלים על הדעת, אלא חורגים מן התנאים המינימליים המעוגנים ב"נוהל הפעלת מתקן משמורת נתב"ג" (להלן: "הנוהל") המסדיר את אופן הטיפול במסורבי כניסה במתקן יהלו"ם. כך למשל, הנוהל אוסר על החזקת גברים ונשים יחד,

מחייב את הרשות לשכן מסורבים בחדר עם אוורור סביר או חלון, גישה סבירה לשירותים, גישה למיטה ומצעים נקיים וכיוצ"ב (ראו ס' 5.5 לנוהל).

5. המציאות שבה אזרחי מדינות אחרות, שכניסתם לישראל סורבה, מוחזקים בתנאים קשים הגרועים בהרבה מן התנאים בבתי מעצר ובתי כלא המנוהלים על ידי שב"ס, איננה סוגייה חדשה. כזכור, באוגוסט 2023 התריעו עובדי רשות האוכלוסין בעצמם כי התנאים בהם הם נדרשים להחזיק מסורבי כניסה, במעין "כלוב" מאולתר בנתב"ג אינם אנושיים. ואכן, במהרה, לאחר הפרסומים בתקשורת, ופנייה לשר מטעם המוקד לפליטים ולמהגרים והיאס ישראל, המתקן נסגר ופרקטיקה מחרידה זו הופסקה. **פנייה מיום 7.8.23 מצורפת כנספח 2.**

6. בנוסף, בשנת 2020 נערכה פנייה מטעם האגודה לזכויות האזרח והמוקד לפליטים ולמהגרים למשרד לביטחון פנים, במסגרתה התרענו על פגיעה קשה בזכויות מסורבים, שנובעת מהיעדר שקיפות וביקורת חיצונית במתקן יהלום, בו הם כלואים בשגרה. **פניה מיום 21.12.2020 ומענה מצורפים כנספח 3.**

7. במסגרת פנייה זו הצבענו על כך שתנאי המעצר המינימליים הקבועים בחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, שמעגן את זכויותיהם של עצורים ומעוכבים בישראל, על פי כל חוק, אינם מתקיימים במתקן יהלו"ם. בנוסף, הצבענו על הקשר המובהק בין העובדה שמתקן יהלו"ם אינו מושא לביקורת שגרתית על ידי מבקרים רשמיים, כפי שנדרש לגבי מתקני כליאה המנוהלים על ידי שירות בתי הסוהר, לאותם תנאים לקויים. לצערנו, בקשתנו כי האחריות על תפעול המתקן תועבר לידי שירות בתי הסוהר נדחתה, אולם נשוב ונאמר כי ההידרדרות הקשה בתנאים בהם מוחזקים בפועל מסורבים, תנאים מאולתרים שונים ללא שמירה מינימלית על כבודם וזכויותיהם של בני אדם שלא ביצעו כל עבירה, שבה ומדגישה את החשיבות של **קיום ביקורת סדירה** על תנאי הכליאה בנתב"ג.

8. לאור האמור לעיל, ובפרט לנוכח התמשכות השיפוצים במתקן יהלו"ם, מבלי שניתן מענה סביר המבטיח תנאי שהייה מינימליים למסורבי כניסה לישראל, נבקש את התערבותך המיידית בגיבוש חלופה למתקן ובהכפפתה של החזקת מסורבי כניסה למנגנון ביקורת קבוע.

בכבוד רב,
נטע מישלי, עו"ד
המוקד לפליטים ולמהגרים

העתק: אייל סיסו, מנכ"ל רשות האוכלוסין וההגירה (באמצעות דוא"ל)

נספח 1

מדינת ישראל
בית הדין לביקורת משמורת של שוהים שלא כדין
מתקן משמורת גבעון

בפני כב' הדיין איתיאל גבעון	**כ"ה אב תשפ"ד**
מס' תיק/ ט': 9234636	29 **אוגוסט** 2024
תאריך צו המשמורת: 29 יולי 2024	
מדינה: מרוקו	

המבקש/ת: רשות האוכלוסין וההגירה

- נגד -

המוחזק/ת: **לאטיפה אל ארבי**

נוכחים: המוחזקת, **ב"כ המוחזקת עוה"ד חיה מנע, נציג המבקשת מר אלירן חינגה**

<u>פרוטוקול</u>

<u>דברי ב"כ המוחזקת במשמורת:</u>

מתנצלת שלא הגעתי לדיון הקודם מאחר והיא הורחקה סברתי שהדין לא התקיים והגשתי בקשה יום קודם ולא עודכנתי שהדיון נותר על כנו לכן לא התייצבתי.

אני חוזרת על מה שציינתי בבקשה. קראתי גם את התגובה שהוגשה לבית הדין. אני רוצה לומר שהתגובה מתעלמת מכך שהמחדלים של רשות האוכלוסין וההגירה הם שגרמו למצב שבו המוחזקת לא נמצאת היום במרוקו אלא נמצאת שוב במשמורת בגבעון. היא שתפה פעולה עם הרחקתה ולא הגשנו ערר מתוך כוונה שהיא תצא מהארץ ונגיש בקשה מסודרת עם בעל ההישראלי והזמינה לישראל ולהסדיר תא מעמדו כחוק כפי שרשות האוכלוסין ביקשה כיום לאור התנהלות הרשות, השוב ע שעבר על המוחזקת אשר סובלת מבעיות בריאות כציינו, וגם קיבלה מכות שניכרים על גופה בגלל שלא רצתה לשוב לכלא. היא לא הייתה אמור הלחזור. היא שיתפה פעולה ובעל ההביא לה מזוודות בתיאום מולה רשות וכולנו הופתענו שחזרה לישראל כי הרשות לא טרחה לעשות לה ויזה למדינה שאליה נשלחה. במזל לא נעצרה שם ונשלחה לכלא. גם בבקשה שמצוין כי הופקדה בגבעון כאילו היא חפץ. לא מדובר בפושעת אלא באישה אינטלגנטית דוברת 4 שפות ובוגרת אוניברסיטה שכל חטאה כי הגיע לישראל כי גילה את פרצופו האמיתי לאחר שהגיע לכאן שהוזמנה כתיירת והתברר כי הוא מכה ומתעלל, היא ברחהממנו. כשניסתה לרכוש כרטיס הכירה את בעלה הישראלי והתחתנו וחלפה שנה. כיום אנו נמצאים במצב שחוששים שהרשות לא תיתן לה להיכנס לישראל למרות שנאמר בעבר כי אם תצא ותוזמן היא תוכל להיכנס. לאור מה שקרה בשבוע האחרון וזה שאמרו לה שלא תחזור לפה ונחזור למרוקו – בעלה רוצה להגיש תלונה למשטרה וביקש מסמכים רפואיים ולא נתנו לו אותם. העובדת הסוציאלית שפגשה אותה בבי"ח אמרה לה תשמרי אותם ולקחו לה אותם וגם אני כבאת כוחה לא קיבלה. היא רוצה להגיש תלונה במשטרה ובמשטרה אמרו שרק הי איכולה להגיש אותה. כיום המוחזקת מבקשת שחרור בעירבון. ימסר לבית הדין כתובתה, יש לה דירה שהיא שוכרת עם בעלה, בעלה יוכל להפקיד עירבון והוא בקשר איתי ואם המוחזקת. הם מדברים בטלפון על בסיס יומי. היא מבקשת להשתחרר לצורך הגשת תלונה. אנו חולקים על החזקתה במשמורת כי לא מובן מה תכלית החזקתה. מהתגובה אני מבין שהעובדה שיאנה חותמת על ויתור על המזוודה לכן מחזיקים אותה כאן. לא יתכן שמוחזקת במשמורת בגלל אי חתימה על מסמך ויתור. יש לה זכות תביעה ולצורך הסדרת ענייניה אבקש לשחררה.

אני מביה שנושא הסדרת עניינים משפטיים הוא בסמכות בית הדין לעררים.

לענין סעיף 13א(ה) לחוק היה צריך להודיע לזכאותה שיודיעו לשגרירותך מדינתה על החזקתה במשמורת.

צו ההרחקה הוא מלפני חודש. מה 29.7.24. המוחזקת הגיעה לארץ חזרה לנתב"ג ביום שישי והוחזקה בטרמינל 3 בנתב"ג ללא תנאים ללא אפשרות לפגוש ב"כ הרי המזוודה שלה עזבה כי הרשות לקחה ממנה את המזוודה ולא הדביקו את המדבקה והיא אבדה. הצעתי להביא לה בגדים וסירבו. ציינתי שסובלת מביות בריאות. לקחו אותה לשירותים לעניינים אישיים ורק ביום ראשון נלקחה לגבעון כשסירבה הכו אותה.

יש הבדל בין הרחקה מגבולות המדינה לבין יציאה ממשמורת בתוך הגבולות. מאחר שיצאה מגבולות המדינה היא מסורבת כניסה. הייתה צריכה להיות במתקן מסורבים ומאחר והוא בשיפוצים היא הייתה בלא תנאים.

צו ההרחקה נועד למנוע הרחקה גם לאחר שאדם יצא. משמורת זה שונה. נשללה אפשרות לפיקוח ברגע שלא הוצא צו חדש ולא היה שימוע. אולי יש שינוי נסיבות. אולי קרה לה דבר בטיסה. בטיסה היא הייתה לבד בלי שומר.

<u>נציג המבקשת:</u>

כל זמן ששהתה במשמורת הביעה רצון לצאת הביתה. תיאמנו לה טיסה כמו שאנו עושים כרגיל. הרשות לא יכלה לצפות תקלה כמו שקרתה בצרפת שהם סירבו את הכניסה בטענה כי לא מקבלים מגורים מישראל. ככל הידוע לי היא הוחזרה והשתוללה ברגע שנודע לה שהיא לא טסה ישר למקורו ומכאן גם החבלות שעליה. ככל הידוע לי ניסו לקחת אותה בעדינות, תוך כדי מאמצים לאתר את המזוודה שכבר אותרה, ותואמה לה טיסה להיום בערב 18:55. למיטב הבנתי לא דרך צרפת כך שסיכויים שתורחק – גבוהים. ניתן להצטער על מה שקרה אבל היה אירוע בלתי צפוי שהרשות הייתה צריכה להתמודד איתו. היא לא עברה ביקורת דרכונים בצרפת ולכן לא הייתה בשטח טריטוריאלי של צרפת. הרשות פעלה לסיים את הסיפור מהר וכמו כן לגבי טענות רפואיות היא פונתה לבית החלים מיד וטופלה. יש דו"ח של בית החולים. אני מכיר את הטענה כי התבקש דו"ח ולא הומצא.

אכן היא יצאה מידנו פיזית לצורך הרחקה אבל ברגע שלא מומש היא עדיין חוסה תחת צו המשמורת שהוצא. אוכל לבדוק מול היועצים המשפטיים אם נדרש צו משמורת חדש.

<u>ב"כ המחזקת –</u>

לא מובן מדוע שבוע ימים עוד לא הטיסו אותה. לדעתי היא פה ללא צו משמורת חוקי. החשש שלנו כי אם היא תצא ינקמו בה. היא רוצה להישאר לטובת הסדרת עניינים משפטיים.

רק עכשיו שמעתי שתואמה טיסה. אם אין צו משמורת זה בסמכות בית הדין.

יש גם שינוי נסיבות שיוצגו על ידי עו"ד אחר בעבר. נודע לי שבעלה יש לו צו איסור יציאה מהארץ. לכן ההרחקה מהארץ משמעותה פרידה לא ידוע לאיזו תקופה.

אנחנו רוצים לשמור על החוק והיא יכולה לצאת ומוכנה לצאת ורוצה להבטיח שמדינת ישראל לא תמנע ממנה את חזרתה.

היא מוכנה להפקיד עירבון להבטחת יציאתה מישראל. נוכל להפקיד 20,000 ₪.

היא תצא עצמאית. יש לה גם הליך בבית הדין לעבודה. 7 ימים לצאת יספיקו לה. המוחזקת חוששת מאחד הסוהרים.

אני מבינה שאם אני רוצה לעכב את הטיסה, בהתחשב בכך שהחלטת שחרור תעוכב, עלי לגשת לבית הדין לעררים.

<u>החלטה</u>

1. המוחזקת אזרחית מרוקו, ילידת 1976 נכנסה לישראל ביום 19.9.22 וניתן לה רישיון תייר מסוג ב/2 שעמד בתוקף עד ליום 18.10.22.

2. ביום 29.5.23 נדחתה בקשת המוחזקת למתן צו ארעי על ידי בית הדין לעררים, ערר 2497-23 ונקבע כי עליה לצאת מישראל עד ליום 14.6.23. ביום 2.8.23 ניתן פסק דין המורה על מחיקת הערר.

3. ביום 2.7.23 נמחק גם הערעור שהגישה המוחזקת, עמ"נ 35332-06-23.

4. ביום 22.8.23 סורבה בקשה להסדרת מעמד המוחזקת.

5. ביום 29.7.24 במסגרת פעילות יזומה של פקחי רשות האוכלוסין בעיר תל אביב עוכבה המוחזקת ונמצא כי היא שוהה בישראל ללא רישיון כדין.

6. עוד באותו מועד הובאה המוחזקת בפני ממונה ביקורת הגבולות ונערך עמה שימוע טרם העברתה למשמורת. במסגרת השימוע טענה המוחזקת היא נכנסה לישראל בשנת 2022 כתיירת. עוד טענה כי בעבר היה לה בן זוג שהזמין אותה לישראל ולאחר מכן הם רבו והיא החלה בקשר עם אזרח ישראלי אחר. עוד טענה כי היא מבינה שעשתה טעות כאשר לא יצאה מישראל אף שניתן פסק דין כנגדה. בנוסף טענה המוחזקת כי היא מודעת לכך שהיא ללא רישיון אך היא רצתה להמשיך לעבוד בישראל. בתום השימוע הוצא כנגד המוחזקת צו משמורת.

7. בתום דיון שהתקיים ביום 31.7.24 אושר צו המשמורת.

8. ביום 25.8.24 הודיעה המבקשת כי כאשר ניסתה להרחיק את המוחזקת למדינתה דרך מדינה אחרת, נתקלה בסירוב באותה מדינה מצד חב' התעופה ועל כן זו הושבה למשמורת.

9. ביום 26.8.24 הוגשה לתיק בקשה של המוחזקת לקיום דיון בנוכחות ב"כ ולשחרור ממשמורת בטענה כי המבקשת כשלה בהרחקת המוחזקת, הכתה אותה עד שנזקקה לטיפול רפואי, לא סיפקה לה צרכים בסיסיים, ואף ניסתה להחתימה על מסמך העדר תביעות. עוד נטען, כי המוחזקת סובלת מבעיות רפואיות שונות. בנוסף נטען, כי צו ההרחקה והמשמורת שהוצאו כנגד המוחזקת פקעו כאשר המוחזקת יצאה מישראל. לטענת המוחזקת, היה על המבקשת להעבירה למתקן המסורבים בנתב"ג.

10. בתום דיון שהתקיים ביום 27.8.24 שאליו לא התייצב ב"כ המוחזקת, צו המשמורת אושר ונקבע דיון להיום לאחר שהמוחזקת ביקשה לקיים דיון בנוכחות ב"כ. כמו כן המבקשת נדרשה להשיב לבקשת השחרור.

11. ביום 27.8.24 הגישה המבקשת את תשובתה. לטענת המבקשת, צו ההרחקה לא פקע וצו המשמורת שאושר למשך 30 ימים ביום 31.7.24 עודנו בתוקף לאחר שהרחקת המוחזקת לא הושלמה. עוד טענה המבקשת, כי הרחקת המוחזקת נמנעה בשל העובדה שזו לא שמרה את מדבקת הסימון של המזוודה, דבר שגרם לחברת התעופה לסרב להטיסה מחשש לטענות, והובהר כי אין מניעה אמיתית להרחיקה. לטענת המבקשת הוצע למוחזקת לחתום על מסמך הנוגע לכבודתה כדי לזרז הרחקתה אך היא לא אולצה לכך. אשר לטענות הבריאותיות – בהתאם להחלטת בית הדין מיום 27.8.24, ביום 28.8.24 הוגשה לתיק עמדת רופא שב"ס באשר למצבה הרפואי של המוחזק, ולדבריו הינו משביע רצון.

12. **המוחזקת הובאה בפני לפי הוראות סעיף** 13**יד לחוק הכניסה לישראל**.

13. **לאחר ששמעתי את המוחזקת ובחנתי עניינה מוצא אני כי יש לשחררה ממשמורת.**

14. **לדידי, בעת שיצאה המוחזקת מישראל, בלא שמירה של בעל סמכות מצד המבקשת, אזי, הגם שצו <u>ההרחקה</u> לא פקע הרי שכדי להשיבה למשמורת יש להוציא כנגד הצו משמורת חדש. לעניין זה, מקובלת עליי עמדת המוחזרת לפיה מעת שהמוחזקת יצאה ממשמורת ושהתה לבד בלא השגחה - יש לראות בה כמי ששוחררה ממשמורת, וכדי להשימה במשמורת נדרש להנפיק צו משמורת חדש, כפוף לביצוע שימוע חדש ועדכני. אכן, בעת ששבה לישראל ניתן היה להושיבה במתקן מסורבי כניסה, אך לא היה מקום להשיבה למשמורת על יסוד צו המשמורת שהוצא כנגדה בעבר.**

15. **או כלך לדרך זו - אף אם שחרור המוחזקת ממשמורת לצורך חזרתה למדינתה הינו למעשה שחרור בתנאי כי תצא מישראל ולא תשוב אליה, אזי אם הפרה המוחזקת תנאי זה, כי אז היה על המבקשת להורות בצו על החזרתה למשמורת לפי סעיף 13ז לחוק וזאת לאחר ביצוע שימוע.**

16. **משהמוחזקת הושמה במשמורת שלא דין, אף אין מקום לקבוע ערבות כתנאי לשחרור ואולם מובהר ומוזכר למוחזקת כי קיים כנגדה צו הרחקה המורה לה לצאת מישראל ומצופה כי תמלא אחר הצו (ואחר התחייבותה בדיון).**

17. **לאור האמור - הנני מורה על שחרור המוחזקת ממשמורת.**

18. **אין בהחלטת השחרור כדי למנוע מהמבקשת לערוך למוחזקת שימוע ולהוציא צו משמורת בכפוף לכללים הרלוונטיים בדין.**

19. **בהינתן המקרה החריג והחלטת השחרור, החלטה זו <u>תעוכב</u> עד ליום** 1.9.24 **שעה** 16:00 **כך שהמבקשת תוכל להשיג על החלטה זו.**

20. **דיון ביקורת שיפוטית ייקבע ליום** 26.9.24 **בשעה** 8:30 **במידה והמוחזקת תיוותר במשמורת.**

21. **המזכירות תמציא את ההחלטה לממונה ביקורת הגבולות.**

על החלטה זו ניתן לערער לבית המשפט המחוזי בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים תוך 45 יום מקבלת ההחלטה.

ניתנה היום, כ"ה אב תשפ"ד, (29 אוגוסט 2024).

איתיאל גבעון, דיין

בית הדין לביקורת משמורת

מס' מסמך: 121-99-2024-007311

נספח 2

Welcome the stranger.
Protect the refugee.

המוקד לפליטים ולמהגרים ע"ר

07.08.23

מר משה ארבל
שר הפנים
באמצעות דוא"ל: sar@moin.gov.il

שלום רב,

הנדון: פנייה בהולה בעניין תנאי כליאתם הלקויים של מסורבי כניסה לישראל

אנו פונים אליך מתוך דאגה עמוקה לאחר שנחשפנו לעדויות ממקור ראשון ומפרסומים בתקשורת על התנאים המחפירים במתקן המסורבים המאולתר שהוקם על ידי עובדי רשות האוכלוסין וההגירה בנמל התעופה בן גוריון. כפי שיפורט להלן מדובר בתנאים קשים ומבזים, מהם סובלים גם ילדים רכים בשנים, ועל כן נדרשת התערבותך המיידית.

1. ביום 1.8.2023 התפרסמה באתר Ynet ועיתון ידיעות אחרונות מכתב ששלחו נציגי ועד עובדי רשות האוכלוסין וההגירה למר אמנון שמואלי, ראש אשכול נתב"ג, ובו העידו כי מסורבי כניסה לישראל מוחזקים בימים אלו במכלאה, בתנאים קשים ומבישים הפוגעים בכבודם כבני אדם.
כתבה מצורפת כנספח 1

2. מן הכתבה עולה כי לנוכח עלייה משמעותית במספר מסורבי הכניסה, מתקן יהלו"ם מלא ועובדי הרשות מוצאים "פתרונות יצירתיים" לכליאתם של מסורבים הממתינים לעריכת שימוע או טיסה לארצם. כך צוין כי במקרה הטוב מסורבים מסתובבים ימים שלמים בדיוטי פרי או משוכנים בחדרים המיועדים לעובדי הרשות עצמם. במקרה הפחות טוב מסורבים כלואים במתקן מאולתר שעל פי התמונות לא ניתן לתאר אותו במילה אחרת חוץ מכלוב, שעשוי רשת ברזל ובתוכו הוקם אוהל, לכאורה ממוזג אך לדברי עובדי הרשות, לא באופן מספק.

3. כמו כן, מעדויות שהגיעו אלינו מנשים שסורבה כניסתם ונכלאו באותו "כלוב" בהמתנה לטיסה עולה כי למסורבים הכלואים, **ביניהם ילדים** צעירים מאוד אין גישה חופשית לשירותים, אלא הם תלויים בליווי של עובדי הרשות, וכלל אין מקלחות. חמור מכך הוא העדר תנאים מתאימים לשינה. מהמידע שנמסר לנו אנו מבינים כי מסורבים, כולל ילדים, מוחזקים באוהל גם בשעות הלילה ישובים על כסאות פלסטיק.

4. עוד, אחת מהנשים עימן שוחחנו סיפרה כי בעת שהוחזקה במקום, ראתה כי אישה אחרת שפחדה להכנס לאותו כלוב הוכנסה אליו בכוח ובדחיפות בידי עובדי הרשות. מספר מצומצם של ילדים שהיו באותו העת ב"כלוב" חזו במראות הללו ואז סירבו להתלוות לעובדת הרשות על מנת להגיע לשירותים, מתוך פחד. נדמה שאין צורך לשוב ולהדגיש את חומרת הדברים, מובן מאליו כי אין כל הצדקה לכך שילדים רכים יוחזקו בכאלו תנאים, יהיו חשופים לאלימות וימנעו ממילוי צורך בסיסי כמו ללכת לשירותים, מתוך חשש.

1

5. יודגש כי התנאים בהם מוחזקים המסורבים כעת אינם רק בלתי מתקבלים על הדעת אלא חורגים מן התנאים המינימליים המעוגנים ב"נוהל הפעלת מתקן משמורת נתב"ג" (להלן: "הנוהל") המסדיר את אופן הטיפול במסורבי כניסה במתקן יהלו"ם. כך למשל הנוהל אוסר על החזקת גברים ונשים יחד, מחייב את הרשות לשכן מסורבים בחדר עם אוורור סביר או חלון, גישה סבירה לשירותים גישה למיטה ומצעים נקיים וכיוצ"ב (ראו ס' 5.5 לנוהל).

6. המציאות שבה אזרחי מדינות אחרות שכניסתם לישראל סורבה, מוחזקים בתנאים קשים הגרועים בהרבה מן התנאים בבתי מעצר ובתי כלא המנוהלים על ידי שב"ס איננה סוגייה חדשה. בשנת 2020 נערכה פניה מטעם האגודה לזכויות האזרח והמוקד לפליטים ומהגרים למשרד לביטחון פנים ומשרד הפנים במסגרתה התרענו לגבי פגיעה קשה בזכויות מסורבים הנובעת מהיעדר שקיפות וביקורת חיצונית במתקן יהלו"ם בו הם כלואים בשגרה.

<u>פניה מיום 21.12.2020 ומענה מצורפים כנספח 2</u>

7. במסגרת אותה הפניה הצבענו על כך שתנאיי המעצר המינימליים הקבועים בחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה- מעצרים), התשנ"ו-1996 שמעגן את זכויותיהם של עצורים ומעוכבים בישראל, על פי כל חוק, אינם מתקיימים במתקן יהלו"ם. בנוסף, במסגרת הפניה הצבענו על הקשר המובהק בין העובדה שמתקן יהלום אינו מושא לביקורת שגרתית על ידי מבקרים רשמיים, כפי שנדרש לגבי מתקני כליאה המנוהלים על ידי שירות בתי הסוהר, לאותם תנאים לקויים. לצערנו בקשתנו כי האחריות על תפעול המתקן תועבר לידי שירות בתי הסוהר נדחתה, אולם ההידרדרות הקשה בתנאים בהם מוחזקים בפועל מסורבים, כמתואר לעיל, שבה ומדגישה את החשיבות של **<u>קיום ביקורת חיצונית על ידי גורם בלתי תלוי</u>** על תנאי הכליאה בנתב"ג.

8. נראה כי העובדה שעובדי הרשות, אשר לא יכלו לשאת עוד את הדה הומניזציה של בני אדם שכל חטאם הוא שסורבה כניסתם לישראל, מצאו לנכון לפנות לתקשורת בנושא ולא הסתפקו בפניה לבכירים מהם ברשות האוכלוסין, מעידה יותר מכל על הצורך הבהול בהידוק הביקורת החיצונית על הנעשה בנתב"ג.

9. עוד עולה חשש כבד כי יחס זה, לו זוכות נשים וילדים אשר נמלטים ממלחמה עקובה מדם בארצם, נועד להפעיל לחץ פסול עליהם לוותר על ההגנה לה הם זכאים בהתאם לדין הבינלאומי ולהכרזת מדינת ישראל ביחס לפליטי המלחמה מאוקראינה. חשש זה מצטרף למידע הקיים בידינו בדבר האופן בו מתנהלים תחקורים של אותם אנשים ומתקבלות החלטות על סירוב כניסה ללא כל בסיס.

10. לאור האמור לעיל, ובפרט לנוכח העדויות הקשות העולות מדבריהם של עובדי רשות האוכלוסין ועדויותיהם של מי שנכלאו במתקן המאולתר ושוחחו עימנו ישירות, נבקש את התערבותך המיידית וסגירת ה"כלוב" בנתב"ג. ככל ונדרשים פתרונות ביניים, הרי

2

11. שכפי שנמצאו מקומות מתאימים לשהותם של נכנסים לישראל שנדרשו בבידוד בשל מגפת הקורונה, יש לפעול על מנת למצוא חלופות מכבדות גם כעת.

12. כנבחר ציבור הידוע בדאגתו לזכויותיהם של עצורים ואסירים, אנו שבים ומבקשים את התערבותך המיידית בסגירת המתקן המאולתר בנתב"ג, ככל שטרם נסגר, וקידום מנגנון ביקורת שגרתית, חיצונית ובלתי תלויה, על מתקן יהלו"ם.

בכבוד רב,

נטע מישלי, עו"ד
המוקד לפליטים ומהגרים
neta@hotline.org.il

נמרוד אביגאל, עו"ד
היא"ס ישראל

העתק: מר אייל סיסו, מנכ"ל רשות האוכלוסין וההגירה, באמצעות דוא"ל EyalSi@piba.gov.il

נספח 3

האגודה לזכויות האזרח בישראל
جمعية حقوق المواطن في اسرائيل
Association for Civil Rights in Israel

המוקד לפליטים ולמהגרים ע"ר

21.12.2020

לכבוד

מר אמיר אוחנה	מר אריה דרעי
השר לבטחון הפנים	שר הפנים
בדוא"ל: sar@mops.gov.il	בדוא"ל: sar@moin.gov.il

שלום רב,

<u>הנדון: העברת מתקן המשמורת יהלו"ם שבנתב"ג לאחריות שירות בתי הסוהר</u>

בשם הארגונים "המוקד לפליטים ולמהגרים" ו"האגודה לזכויות האזרח", אני מתכבדת לפנות אליכם בבקשה להעברת מתקן המשמורת יהלו"ם (להלן "מתקן יהלו"ם" או "המתקן") שבנתב"ג, אשר נמצא כיום תחת אחריות רשות האוכלוסין וההגירה, לאחריות ארגון הכליאה הלאומי, שירות בתי הסוהר.

במתקן יהלו"ם מוחזקים במשמורת אנשים שסורבה כניסתם לישראל ואלו המורחקים מישראל עד להרחקתם הסופית מהמדינה. מדובר במתקן כליאה לכל דבר ועניין, ואף על פי כן, אינו תחת אחריות ופיקוח שב"ס ואינו עומד בסטנדרטים המינימאליים שנקבעו בדין ובפסיקה למתקני כליאה. אשר על כן, לא פלא כי זכויות יסוד של המוחזקים במתקן מופרות באופן תדיר. עובדי המתקן הינם עובדי רשות האוכלוסין וההגירה שאינם עוברים הכשרה כשל סוהרי שב"ס; אין מערך ביקורות חיצוניות סדורות בשטח המתקן; המוחזקים במתקן אינם יודעים את זכויותיהם; כוח האדם במתקן אינו מספק; והמתקן עצמו אינו עומד בסטנדרטים הקבועים בדין למתקן החזקה וכליאה.

לאור תמונה מצטברת זו, הגיעה העת – קרוב ל-20 שנה לאחר תחילת הפעלת המתקן, וכעשור מאז העברתו לניהול רשות האוכלוסין וההגירה – להעברת ניהולו לידי שב"ס, רשות הכליאה הלאומית, וזאת בהמשך למהלכים דומים אשר נעשו בשנים האחרונות בהקשרים אחרים (ביניהם העברת מתקני מעצר וכליאה מניהול המשטרה והצבא לניהול שב"ס).

להלן בפירוט:

<u>רקע – הסמכות החוקית ונתונים בדבר החזקת כלואים במתקן יהלו"ם</u>

1. מתקן הכליאה יהלו"ם (יחידת הטסה, ליווי ומשמורת), הוא מתקן משמורת המופעל על ידי רשות האוכלוסין וההגירה, ונמצא בשטח נמל התעופה בן גוריון. משנת 2003 מאוכלס המתקן במסורבי כניסה לישראל ובאנשים אשר לגביהם הוחלט כי יורחקו מהמדינה.[1] המתקן הועבר לאחריות רשות האוכלוסין וההגירה בחודש יולי 2009, כאשר עד לאותה העת, הופעל המתקן על ידי משטרת ישראל.[2]

[1] תגובתו של מר אחסאן נסרלאדין, הממונה על המתקן, מיום 8.12.2018. (**מצ"ב נספח 1**)
[2] תשובתו של מר יוסי אדלשטיין, ראש מנהל אכיפה וזרים מיום 7.4.2014, בהמשך לפנייתו של עו"ד נמרוד אביגאל (**מצ"ב נספח 2**)

2. על פי מענה לבקשת חופש מידע משנת 2019, בתקופה שבין תחילת 2018 לסוף מרץ 2019, שהו במתקן יהלו"ם 11,465 בני אדם. בין הכלואים במתקן בתקופה זו, היו 4,969 נשים ו-370 ילדים.[3] מספרים אלו מלמדים כי לא מדובר בהחזקת אנשים במתקן מפעם לפעם, אלא **כי המתקן פעיל ברוב ימות השנה, ומאוכלס כמעט תמיד.**

3. הוראות הדין אשר מכוחן מופעל המתקן מפורטות ב"נוהל הפעלת מתקן המשמורת בנתב"ג", מספר 10.7.0002, של רשות האוכלוסין וההגירה (להלן "הנוהל"). נוהל זה קובע בסעיף 1 כי "ייעודו של המתקן לשמש כמקום להחזקת מסורבי כניסה, כאמור בהוראות סעיפים 9 ו-10(ב) לחוק הכניסה לישראל, תשי"ב-1952, ומקום משמורת למורחקים כאמור בסעיפים 13א ו-13ב לחוק זה, ובצו הכניסה לישראל (מקום משמורת מיוחד), תשס"ז-2007, זאת תוך שמירה וטיפול מתאימים בתנאים נאותים, וזאת על פי חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), תשנ"ו-1996, ועד להרחקתם ממדינת ישראל או מועד שחרורם בהתאם להוראות הנוהל."

4. נוהל הפעלת מתקן יהלו"ם קובע את סמכויות עובדי המתקן, וכן הוראות באשר לזכויות הכלואים ולתנאי מחייתם בזמן שהותם במתקן. הנוהל אף מקנה סמכויות רחבות לעובדי המתקן, ביניהן סמכות שימוש בכוח פיזי כנגד השוהים במתקן, ואף הסמכות לאזוק ולכבול את השוהים במתקן.

5. הוראות הנוהל מפרטות מהן תקופות ההחזקה במתקן לסוגי הכלואים השונים. הנוהל קובע כי מורחק לא יוחזק במתקן מעל 30 ימים, אלא בנסיבות מיוחדות וחריגות ובאישור מנהל היחידה, וכי עניינם של מסורבים, המוחזקים במתקן מכוח סעיף 10 לחוק הכניסה לישראל, תשי"ב-1952, יובא בפני אחראי משמרת (ביקורת גבולות) לצורך בחינת המשך החזקתם בחלוף 14 ימים להחזקתם, ובכל 14 ימים לאחר מכן, עד להרחקתם הסופית מישראל. יצוין, כי המסורבים אינם מובאים לביקורת שיפוטית של בית הדין לביקורת משמורת, אלא עניינם נבחן בביקורת פנימית של רשות האוכלוסין וההגירה בלבד (וראו לעניין זה בר"מ 8192/18 **מדינת ישראל נ' Ediridinhage Lesli Pol Silve ואח'** (פורסם בנבו 2.12.2018), ודנ"מ 8857/18 **Ediridinhage Lesli Pol Silve ואח' נ' מדינת ישראל** (פורסם בנבו 31.12.19)). בדיון שהתקיים ביום 26.11.2018 בבר"מ 8192/18, ציינו באי כוח המדינה כי ישנה כוונה לתקן את נוהל המסורבים כך שעניינים ייבחן על ידי גורם מנהלי מדי 7 ימים, לאחר הבחינה הראשונית (סעיף 17 לפסק הדין), ואולם עד ליום זה לא שונה הנוהל בהתאם. גם המלצת בית המשפט העליון בערעור ובהכרעה בבקשה לדיון נוסף לקבוע חובת יידוע מפורשת בנוהל בדבר זכותם של המוחזקים במתקן המסורבים לפנות לבית הדין לעררים על פי החוק (סעיף 28 לפסק הדין) לא עוגנה בנוהל.

<u>הפרת הדין והפרת זכויות המוחזקים במתקן יהלו"ם</u>

6. מזה 22 שנים, פועל צוות המוקד לפליטים ולמהגרים במתקני הכליאה בהם כלואים מהגרים ומבקשי מקלט, פוגש את המוחזקים במשמורת ומייצג אותם במסגרת ההליכים בפני בית הדין לביקורת משמורת. מאז שנת 2015, מפרסם המוקד מדי שנה דוח שנתי באשר לכליאת מהגרים ומבקשי מקלט בישראל. במסגרת פעולות זו, נאסף על ידי המוקד לפליטים ולמהגרים במשך שנים

[3] דו"ח מעקב שנתי לשנת 2019 של המוקד לפליטים ולמהגרים בנושא "כליאת מהגרים ומבקשי מקלט בישראל" (15.11.20) (עמ' 16): https://hotline.org.il/wp-content/uploads/2020/11/%D7%93%D7%95%D7%97-%D7%90%D7%95%D7%A7%D7%98%D7%95%D7%91%D7%A8-2019-%D7%9E%D7%9B%D7%94-%D7%A9%D7%A0%D7%99%D7%AA.pdf

מידע ועל עדויות באשר למתקן יהלו"ם. המידע שנאסף – הכולל עדויות של אלו שהיו כלואים במתקן וכן מידע שנתקבל מתשובות לבקשות חופש מידע במהלך השנים האחרונות – מלמד על כך שניהול המתקן על ידי רשות האוכלוסין וההגירה מוביל לפגיעה קשה בזכויות הכלואים ולהפרת החובות בדין. מן הנתונים המצטברים עולה תמונה קשה באשר לתנאי הכליאה במתקן, הפרת הזכות להיוועץ בעורכי דין, העדר ביקורות ראויות ותדירות של גורמים חיצוניים, וקשיים בתיקון הליקויים המדווחים בדוחות הביקורת המעטים שבוצעו.[4] המידע מלמד כי הוראות נוהל ההפעלה של המתקן אינן תואמות באופן מלא את הקבוע בחוק המעצרים ובתקנות שהותקנו מכוחו, וכן נבדלות מהוראות הקבועות בפקודות נציבות שירות בתי הסוהר לעניין החזקת כלואים וזכויותיהם. כמו כן, הוראות אשר קבועות בנוהל אינן מיושמות כראוי, אם בשל חוסר אמצעים, חוסר ניסיון מקצועי בתחומי הכליאה של העובדים מטעם רשות האוכלוסין וההגירה, או מתוך חוסר הפנמה שאכן המדובר הוא בכלואים לכל דבר ועניין, אשר זכותם הבסיסית לחירות מופרת, ואשר יש לפעול למזעור הפגיעה בהם בזמן כליאתם.

7. להלן יפורטו כשלים אלו, אשר חלקם נובעים במישרין מזהותו של הגורם המפעיל את המתקן, גורם שכאמור אינו אוחז במומחיות בהחזקת כלואים, ואינו כפוף לדרישות הדין החלות על שירות בתי הסוהר.

8. <u>העדר ביקורות חיצוניות על החזקת הכלואים במתקן וכשלים הנוגעים לביקורות הפנימיות</u>: על פי סעיפים 71-72 לפקודת בתי הסוהר (נוסח חדש), תשל"ב-1971, ולפי הנחיית היועמ"ש מספר 4.2101, מתקיימות כדבר שבשגרה ביקורות רשמיות של גורמי חוץ שונים במתקני הכליאה המנוהלים על ידי שב"ס. הנושא מוסדר גם בפקודת נציבות שב"ס מספר 03.04.00.[5] כמו כן, מאז שנת 1999, עורכת הסניגוריה הציבורית ביקורות שנתיות בכל בתי המעצר והכליאה בישראל. ביקורות אלו נערכות באופן תדיר, ודוחות הביקורות שמפרסמת הסנגוריה הציבורית מקיפים ומפורטים. ביקורות מקיפות אלו תרמו והובילו לשינויים מרחיקי לכת בהגנה על זכויות הכלואים במקרים רבים.[6]

9. בדומה לכך, כבר בשנת 2012 התריע מבקר המדינה לעניין מתקן המשמורת ביהלו"ם, והציע כי ייערכו ביקורות סדורות במקום מטעם היועץ המשפטי לממשלה. "לדעת משרד מבקר המדינה, על היועץ המשפטי לממשלה לשקול למנות נציג מטעמו לבחינת תנאי המשמורת ויחס לעצירים במתקן יהלו"ם וכן לבחון את האפשרות להסדיר זאת בדין."[7]

10. ואולם, במתקן יהלו"ם נערכו עד היום ביקורות מעטות ובלתי מספקות. כך, במענה לבקשת חופש מידע מיום 22.7.20 , <u>נכתב כי בשנים 2017, 2019 ו- 2020 לא נערכו כלל ביקורות במתקן.</u> בשל אי

---

[4] לעניין זה ראו דו"ח מעקב שנתי לשנת 2018 של המוקד לפליטים ולמהגרים בנושא "כליאת מהגרים ומבקשי מקלט בישראל" (2019) בכתובת: https://hotline.org.il/wp-content/uploads/2019/04/HRM-Prison-Report-2018-Heb-Web-FINAL-2.pdf , וכן דו"ח של המוקד לפליטים ולמהגרים בנושא "20 שנות כליאת מהגרים ומבקשי מקלט בישראל" (2018) בכתובת : https://hotline.org.il/wp-content/uploads/2019/12/HRM-20-Years-Detention-HEB-Web-1.pdf

[5] וראו לעניין זה גם הוראת השעה לעניין כניסת מבקרים רשמיים וגורמים אחרים לבתי סוהר בתקופת הקורונה, המלמדת על החשיבות העליונה שבקיום ביקורים רשמיים גם בתקופת משבר בריאותי חסר-תקדים. ראו הוראת שעה – כניסת מבקרים רשמיים, עורכי דין ונציגי צלב אדום למקומות מעצר או בתי סוהר בתקופת הקורונה (14.6.2020).

[6] ראו דוחות תנאי מעצר, מאסר וכליאה, באתר הסניגוריה הציבורית: https://www.justice.gov.il/Units/SanegoriaZiborit/DohotRishmi/Pages/DohotRishmi.aspx.

[7] דוח שנתי 63ג לשנת 2012 ולחשבונות שנת הכספים 2011, משרד מבקר המדינה (פורסם ביום 8.5.2013). פרק חמישי.

הסדרת הנושא בדין, בדומה לביקורות במתקני שב"ס, העניין נתון כולו לשיקול דעתו של משרד הפנים. במענה לבקשת חופש מידע מיום 10.5.2016 לעניין הביקורת בשנה זו, נכתב כי "המבקרת מוסיפה לבקר במתקן, התדירות נקבעת על ידה." בנוסף, מן הדוחות שהועברו לידינו עולה כי אף שהמבקרים התריעו על ליקויים חמורים, זמן רב חלף עד לתיקון הליקויים וחלקם אף לא תוקנו עד ליום זה.

העתק מענה לבקשת חופש מידע מיום 10.5.2016 מצ"ב ומסומן 3

העתק מענה לבקשת חופש מידע מיום 22.7.2020 מצ"ב ומסומן 4

11. <u>תנאי המחייה של המוחזקים במתקן</u>: כקבוע בנוהל, מתקן יהלו"ם כפוף לסטנדרטים הנוגעים למעצרים, הקבועים בתקנות סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים) (תנאי החזקה במעצר), תשנ"ז-1997 (להלן "התקנות"), ואולם, כעולה מדוחות הביקורת שהועברו לידי המוקד, במתקן קיימות הפרות רווחות של דרישות הדין, כפי שיפורט להלן:

12. <u>תנאי המגורים</u>: סעיף 3 לתקנות קובע כי בכל תא יהיה חלון שיאפשר אוורור מבחוץ, בתא יהיו שירותים וכיור, ובין חלק המגורים של התא לבין השירותים תהיה הפרדה. על פי תקנה זו, החזקת אדם בתא ללא שירותים וכיור תהיה <u>רק לצורך הקבוע בתקנה 7 - על מנת למנוע פגיעה או העלמה של ראיה שיש חשד שעצור נושא אותה על גופו (וזאת גם באישור בכתב על ידי הממונה על החקירה).</u> בסעיף 5.4.2 לנוהל נקבע כי בחדר או בצמוד לו יהיו מקלחת שירותים וכיור, וכן צריכה להיות הפרדה. ואולם סעיף 3.4.5 לנוהל קובע כי במקרה בו יוחזקו מוחזקים בחדר ללא שירותים ומקלחת, תתאפשר להם גישה סבירה לחדר השירותים. השוואה זו מלמדת כי תנאי המחייה של המוחזקים במתקן יהלו"ם נחותים מהתנאים המינימאליים שיש להבטיח לעצורים. המוחזקים במתקן יהלו"ם אינם כלואים בשל חשד לביצוע מעשה פלילי, ואולם הוראות הנוהל מאפשרות פגיעה בזכויותיהם הבסיסיות בקלות יתרה, במידה שאין "פתרון אחר" במתקן. על פי מענה לבקשת חופש מידע מיום 2.6.2019 מהחדרים במתקן הם ללא תא שירותים בחדר. בחדרים אלו יש 4 ו-8 מיטות. חדרים אלו מאוכלסים כדבר שבשגרה, אף על פי הוראות הנוהל ובניגוד לתקנות.

העתק מענה לבקשת חופש מידע מיום 2.6.2019 מצ"ב ומסומן 5

13. <u>הצפיפות בתאי הכליאה</u>: מתוך אותו המענה לבקשת חופש מידע (נספח 5 לעיל), במתקן יש 9 חדרים, בהם 52 מיטות. גודל החדרים נע בין 9.98 מ' לחדר שבו ארבע מיטות ללא שירותים ומקלחת, ועד ל-25.52 מ' לחדר שבו 9 מיטות כולל שירותים ומקלחת. תאים אלו אינם עומדים בסטנדרטים שנקבעו בדין ובפסיקה לעניין שטח המחייה המינימאלי לאסיר.[8] פנייתנו בעניין זה מיום 8.7.2019, לא נענתה.

העתק פנייה מיום 8.7.2019 מצ"ב ומסומן 6

14. <u>תחזוקת התאים</u>: על פי תקנה 4(א) לתקנות סדר הדין הפלילי, תא יסוייד בהתאם לצורך ולפחות פעמיים בשנה. הוראות נוהל מתקן יהלו"ם אינן קובעות דבר זה באופן ברור, אם כי קובעות כי מוחזק יוחזק במתקן בתנאים הולמים. בדוח הביקורת האחרון שנערכה – בשנת 2018, כותב המבקר: "חשוב מאד לדאוג לכך שיהיה איש החזקה למבנה שיתקן את הליקויים לפחות אחת לשבועיים. התקרות השבורות, צביעת החדרים, תאורה, מזגנים ויעבור על הליקויים הבטיחותיים

[8] בג"ץ 1892/14 האגודה לזכויות האזרח ואח' נגד השר לבטחון פנים ואח' (פורסם בנבו 13.6.2019)

במתקן".[9] במענה לבקשת חופש מידע מיום 11.5.2020 נאמר כי הרשות נמצאת בתהליכי מכרז החזקה עבור המתקן בימים אלו. לא ניתן לדעת אם הליקויים עליהם התריע המבקר בשנת 2018 תוקנו, והאם עד כה הגיע איש החזקה באופן תדיר לטיפול בליקויים.

העתק מענה לבקשת חופש מידע מיום 11.5.2020 מצ"ב ומסומן 7

15. היגיינה ותברואה: תקנה 6(א) קובעת כי "לעצור יסופקו לשימושו האישי במקום המעצר, מיטה, מזרן ושמיכות נקיות." ס"ק ב קובע כי "שמיכות העצורים יכובסו או יוחלפו בתדירות שתבטיח את ניקיונן. בדוח הביקורת האחרון משנת 2018, כותב המבקר כך: "בביקורי האחרון היה ניתן לראות כי הרבה מהשוהים לא קיבלו סדינים ולכן נאלצים להשתמש במספר שמיכות, או בכלל לא. בבדיקה שערכתי נאמר לי כי הם אזלו." כלואים אותם ראיינו נציגי המוקד העידו כי לאחר שביקשו סדינים נקיים ומוצרי היגיינה, קיבלו את מבוקשם, ואולם, משום שלא התקיימה ביקורת במקום מאז שנת 2018, לא ניתן לדעת האם נעשה שינוי רוחבי, והאם כל הכלואים במקום מקבלים סדינים נקיים.

16. ציוד אישי: במענה לבקשת חופש מידע מיום 26.3.2019 נמסר כי עם קליטתם במתקן, המוחזקים מקבלים חבילת מוחזק הכוללת חליפת טרנינג מלאה, גופיות, גרביים, לבנים, משחת שיניים ומבקשת שיניים, מגבת סבון ושמפו. כמו כן, נמסר כי כל מוחזק שנקלט במתקן מקבל סט מצעים/סדינים חד פעמיים. בפועל, חלק מהכלואים במקום העידו שלא קיבלו "חבילת מוחזק" אם לא ביקשו אותה, והנגשת הזכות לקבלת חבילה זו לא הובהרה דיה.[10]

העתק מענה לבקשת חופש מידע מיום 26.3.2019 מצ"ב ומסומן 8

17. מזון: תקנה 8(א) קובעת כי עצור זכאי לקבל שלוש ארוחות ביום לפחות, בשעות סדירות; הארוחות תהיינה מורכבות ממזון בכמות ובהרכב הנדרשים לשם שמירה על בריאות העצור. אף כי במענה לבקשת חופש מידע מיום 26.3.2019[11], מפורטות הארוחות הניתנות למוחזקים במקום, דוח ביקורת משנת 2016 העלה תהיות באשר לאיכות המזון המוגש. המבקרת כותבת כי בנוסף למנות חמות שמתקבלות למתקן ומוגשות למוחזקים, ישנן גם מנות קפואות, אשר משמשות במקרים בהם אין מספיק מנות חמות שהועברו במהלך השבוע, וביתר שאת במהלך שבתות וחגים. במתקן קיים מיקרוגל אחד בלבד שנועד לחימום, ותנור אפייה. משום שהחימום אורך זמן מסוים, הפקחים משתמשים בתנור האפייה לחימום מנות נוספות, דבר המוביל לכך שהפלסטיק שעוטף את המנה נמס. על פי המבקרת, היא התריעה בנדון בעבר, ונאמר לה שאין בעיה בנושא זה מאחר והחומר עומד בחום של התנור – אולם לפיה, מתברר שאין הדבר כך, ולכן המליצה לקנות מכשיר מיקרוגל נוסף.

דוח הביקורת של עו"ד מרים רוזנטל מיום 3.5.2016 מצ"ב ומסומן 9

במענה לבקשת חופש מידע מיום 11.5.2020[12], נכתב לעניין הגשת האוכל וחימומו, כי החמגשיות מסופקות על ידי חברה, מגיעות מחוממות ומוכנות להגשה. נוסף להן קיימות מנות קפואות כרזרבה למקרים בהם יקלטו מוחזקים חדשים שלא על פי תכנון. חימום מנות אלה מתבצע על פי אישור

[9] נספח 4 לעיל.
[10] ה"ש 3 לעיל, עמ' 16.
[11] נספח 8 לעיל.
[12] נספח 7 לעיל.

מכון התקנים. פעם נוספת נציין, כי משום שלא נערכו ביקורות במתקן מאז שנת 2018, לא ניתן לדעת האם באמת כך הדבר, וכי לא מוגשות מנות בלתי אכילות למוחזקים במקום. בניגוד לשב"ס המחוייב לספק מזון לפי תפריטים קבועים ומפוקחים, במתקן יהלו"ם אין מחוייבות כזאת ואין פיקוח.

18. <u>החזקת חפצים אישיים</u>: על פי האמור בתקנה 5, לעצורים הזכות להחזיק בתאיהם חפצים אישיים מסוגים שונים, המפורטים בתוספת לתקנות. אף פקודת נציבות שירות בתי הסוהר שכותרתה "מוחזקים המיועדים להרחקה בהתאם להוראות חוק הכניסה לישראל" (שמספרה 03.03.00 מיום 5.1.2005) קובעת בסעיף 10, כי המוחזקים ילבשו בגדיהם הפרטיים ויורשו לקבל פרטי לבוש וציוד המותר בהחזקה ממבקריהם. כך גם על פי סעיף 5.5.5 לנוהל הקובע כי מוחזק זכאי להחזקת חפצים אישיים, בהתאם לאישור מנהל מתקן המשמורת ובכפוף לבידוק הבטחוני אשר עבר ציודו האישי. ואולם, <u>ככל הידוע לנו, בחדריהם של הכלואים במתקן יהלו"ם אין ארונות וחפציהם האישיים מוחזקים בחדר כבודה סגור ומצולם</u>.[13]

19. <u>שירותים רפואיים וסוציאליים</u>: ממענה שהתקבל לבקשת חופש מידע בשנת 2019 עולה כי לשוהים במתקן מסופקים שירותי רפואה על ידי חברה חיצונית, ורופא מגיע לבדיקה על פי קריאה וככל שיש צורך. במתקן אין עובדים סוציאליים. בעבר ניתנו שירותים אלו באמצעות פקידת סעד לוד על פי קריאה וכיום מחכים להסדרת הנושא מול חברה חיצונית.[14] בשנת 2020 נאמר כי גויס עובד סוציאלי חדש.[15] מכך עולה כי השירותים הרפואיים והסוציאליים ניתנים באופן בלתי רציף ובלתי מספק, וכי לא קיימת הסדרה מפורטת ומחייבת שתבטיח את נגישותם של העצורים במתקן לשירותים רפואיים וסוציאליים. נזכיר בהקשר זה מן הנתונים עולה כי במתקן מוחזקים ילדים ונשים כעניין שבשגרה.

20. <u>ביקור והתייעצות עם עורך דין</u>: פקודת נציבות שירות בתי הסוהר בדבר "מתן שירות מקצועי לעצורים ואסירים" (מספר 04.34.00, עדכון אחרון ביום 26.7.17) קובעת בסעיף 5 כי: ככלל, פגישה של עו"ד עם עצור במקום מעצר תתקיים בימים א-ה, בין השעות 08:00-16:45 ובימי ו בין השעות 08:00-12:00. בהמשך, קבועה חובת תיאום מראש לביקור עורך דין, ואולם במקרים בהם הגיע עורך דין למתקן הכליאה ללא תיאום מראש, תתאפשר כניסתו בכפוף לזמינות חדרי המפגש ולסדרי ניהול מתקן הכליאה והביטחון המתחייבים לעניין. לעומת זאת, נוהל הפעלת מתקן יהלו"ם קובע שעות ביקור עו"ד במתקן באופן מצומצם ביותר אשר מוגבל לימים א-ה בשעות 09:00-15:00, זאת למרות שמדובר במתקן המשמש להחזקת מסורבי כניסה לישראל, המגיעים לישראל או מורחקים ממנה בכל שעות היממה, השוהים בו ללא ביקורת שיפוטית, ואשר לעיתים מגורשים מישראל ללא שהספיקו לקבל ייצוג משפטי. עוד קובע הנוהל חובת תיאום של עורך הדין מול עובד המתקן לפני ההגעה.

על פי פקודת הנציבות, פגישה בין כלוא לעורך הדין תתקיים בחדר מתאים, נקי ומסודר שנקבע למטרה זו, וכי בפגישה בין כלוא לעורך הדין שיש לה קשר ענייני לשירות המקצועי שנותן עורך הדין, יהיו נוכחים רק האסיר ועורך דינו. הפקודה קובעת כי על מנת לאפשר פיקוח, ניתן להציב סוהר

[13] ה"ש 3 לעיל.
[14] נספח 8 לעיל.
[15] נספח 4 לעיל.

בטווח ראייה של האסיר ועורך דינו במרחק שיאפשר גישה מיידית אל הכלוא בעת הצורך. לכאורה, גם נוהל הפעלת מתקן יהלו"ם קובע בסעיף 11.1.9 כי ביקור עו"ד יתבצע ביחידות בחדר נפרד ובתנאים המבטיחים את סודיות הפגישה, אך באופן המאפשר פיקוח על המוחזק ותנועותיו. ואולם, במקרה שאירע בשנת 2018, בו נאלצה עו"ד מהמוקד לפליטים ולמהגרים להגיע למתקן באופן בהול וללא תיאום, היא נדרשה להמתין זמן רב עד לאישור כניסתה למתקן. בנוסף, בכל הזמן ששהתה במתקן ונפגשה עם לקוחותיה (במקרה זה היו אלו 13 לקוחות), זירזו אותה עובדי המתקן והפעילו עליה לחץ בלתי פוסק לסיים את הפגישה. עורכת הדין אף לא נכנסה למבנה המתקן ונפגשה עם לקוחותיה בחצר המתקן, כאשר עובדי המתקן מוציאים את המוחזקים בקבוצות, למפגש עימה. עוד עולה מעדויות שנאספו בידי המוקד כי אין במתקן חדר ייעודי לפגישת מוחזקים עם עורכי דינם. פגישות עורכי הדין עם לקוחותיהם מתבצעות במטבח של הצוות, או באחד משני חדרים הסמוכים לו, ונערכות לעיתים בדלת פתוחה כאשר עובדי המתקן נכנסים ויוצאים במהלכן. כן עולה כי רק הכלואים אשר עומדים על שלהם מצליחים לממש את זכותם לערוך שיחת טלפון על מנת להודיע על מעצרם.[16]

21. <u>מניעת גישה למערכת המקלט</u>: על פי האמנה בדבר מעמדם של פליטים משנת 1951, עליה חתומה מדינת ישראל, מחויבת המדינה לאפשר הגשת בקשות מקלט למגיעים לשטחה ולבחון בקשות אלו טרם הוראה על גירושו של אדם מישראל. מניעת גישה למערכת המקלט מפרה את עיקרון "אי ההחזרה" הקבוע באמנת הפליטים, האוסר על גירושו של אדם למקום בו הוא עלול להיות צפוי לסכנת חיים או לפגיעה בחירותו.[17] אלו אף קבועים בנוהל רשות האוכלוסין וההגירה מספר 5.2.0012 "נוהל הטיפול במבקשי מקלט מדיני בישראל" אשר מבהיר כי "לא יורחקו מישראל שוהים שלא כחוק שהגישו בקשה למקט מדיני, עד לקבלת ההחלטה המנהלית הסופית בבקשתם". עוד קובע הנוהל כי "הרשות תוודא כי במקומות משמורת, במשרדי הרשות ובאתר הרשות ברשת האינטרנט ימצאו דפי מידע אודות אופן הגשת בקשה למקלט מדיני בישראל, נוהל הטיפול בבקשות, חובותיו של מבקש המקלט ואודות זכויותיו של מבקש מקלט ליצור קשר עם נציג משפטי על פי בחירתו ועל היקף הייצוג שלו הוא זכאי בהליך". ואולם, מהמידע המצוי בידנו עולה כי מעטים אלו המגישים בקשות מקלט, וכי **כל** אלו שהגישו בקשות מקלט, הצליחו בכך רק לאחר מעורבות ישירה של עובדי המוקד לפליטים ולמהגרים. ממענה לבקשת חופש מידע מיום 4.6.2019, והמתייחס לתקופה שמתחילה ביום 1.1.2018 ועד לקבלת המענה, עולה כי 15 אנשים בלבד הצליחו להגיש בקשות מקלט במתקן יהלו"ם, 2 אזרחי ניגריה ו-13 אזרחי סרי לנקה. <u>כל האנשים הללו יוצגו על ידי המוקד לפליטים ולמהגרים, וניתנה להם האפשרות להגיש את בקשות המקלט שלהם רק בעקבות מעורבות המוקד</u>.

בקשת חופש מידע מיום 21.5.2018 ומענה לבקשה מיום 4.6.2019 מצ"ב ומסומנות יחד 10

באשר לאזרחי סרי לנקה (אשר עניינם מוזכר בסעיפים 5 ו-20 לפנייה זו), אלו הגיעו לנתב"ג בחודש אוקטובר 2018, ולאחר שעוכבו בביקורת הדרכונים, נלקחו לשימוע אשר במהלכו טען ראש הקבוצה כי הם נמלטו על חייהם ומבקשים הגנה. אף שהביעו את רצונם להגיש בקשת מקלט בישראל, ממונה

[16] ה"ש 3 לעיל, עמ' 50-53

[17] ראו לעניין זה, סעיף 33 לאמנה בדבר מעמדם של פליטים 1951 (כ"א 65, כרך 3, עמ' 5).
וכן, **בג"ץ 4702/94 אל טאיי נ' שר הפנים**, פ"ד מט(3) 846. על חשיבותו של עקרון אי ההחזרה, בעמ' 848.

ביקורת הגבולות אשר ערך להם את השימוע, מסר לחברי הקבוצה ש"אין מה לעשות" וכי הם יגורשו חזרה למולדתם יומיים לאחר הגעתם. עניינם נודע למוקד לפליטים ולמהגרים באופן מקרי לחלוטין ביום הגירוש המיועד, ולאחר מאמצים רבים ובלחץ זמן, הצליח המוקד למנוע את גירושם המיידי ולסייע להם בהגשת בקשות המקלט.[18] כך גם בעניינם של שני אזרחי ניגריה שהצליחו להגיש בקשת מקלט. במקרה זה, הגיעו לישראל בשנת 2019 שישה מבקשי מקלט מניגריה, אשר טענו מיד עם הגיעם לישראל כי נמלטו על חייהם והם מבקשים מקלט בישראל. שלושה מתוך השישה גורשו יום למחרת הגעתם ללא מתן אפשרות להגיש בקשת מקלט. אדם נוסף גורש ככל הנראה מעט מאוחר יותר. כך, כאשר עובדי המוקד הצליחו להגיע לאותם מבקשי מקלט, נותרו שניים בלבד במתקן. במקרה זה, העידו אותם מבקשי מקלט, כי שבו והביעו את חששם בפני עובדי רשות האוכלוסין וההגירה, לשוב לארצם, ונענו כי "אין מה לעשות" וכי עליהם לעלות על הטיסה חזור.[19]

<u>סיכום</u>

22. מכל האמור עולה, כי רשות האוכלוסין וההגירה אינה הגוף המתאים לעסוק בכליאת בני אדם ובשמירה על מוחזקים, עובדיה אינם בעלי המקצועיות הדרושה או האמצעים המתאימים, ומנהלי המתקן אינם חשופים לביקורת אמיתית שיש בה כדי להבטיח את השמירה על זכויות הכלואים אשר תחת משמורתם.

23. לאחר 20 שנים בהן משמש מתקן יהלו"ם לכליאת מסורבי כניסה לישראל ומוחזקים עד לגירושם, 20 שנים בהן מופרות זכויות יסוד של הכלואים באופן תדיר, והרשות אינה פועלת לתיקון המצב (או נוקטת פעולות מינוריות) – יש להעביר את אחריות תפעול המתקן ושמירה על הכלואים לידי הרשות שהוגדרה בישראל לעניין זה והיא שירות בתי הסוהר. ולהבטיח לכלואים את התנאים המינימאליים שנקבעו בחוק ובפסיקה.

24. נזכיר, כי בשנת 2007, לאחר שנים ארוכות בהן המשטרה הייתה מופקדת על החזקה ומשמורת של עצורים, הוחלט כי מערך הטיפול בעצורים והמשמורת עליהם יועבר מידי המשטרה לאחריות שב"ס. הטעמים העיקריים שעמדו בבסיס ההחלטה היו כי שב"ס הוא הגוף בעל המקצועיות בכל הקשור לתחום ההיערכות והטיפול באסירים ובעצורים.[20] תנאי הכליאה הירודים ששררו בתאי המעצר המשטרתיים, ואי תיקון הליקויים, היו גם הם חלק מהטעמים שהובילו להחלטה זו.

25. מתקן המשמורת יהלו"ם הוא מתקן כליאה לכל דבר ועניין. אף על פי כן, הוא אינו עומד בסטנדרטים הבסיסיים שנקבעו בדין ובפסיקה לכליאה ומשמורת. אף הוראות הנוהל שמכוחו פועל המתקן, אינן נשמרות, ואין ביקורת אפקטיבית על הפעלתן. רשות האוכלוסין וההגירה אינה גורם בעל מקצועיות או ניסיון בנושא החזקת כלואים, והתוצאה היא כי זכויות היסוד של המוחזקים במתקן מופרות תדיר.

[18] ה"ש 4 לעיל - דו"ח מעקב שנתי לשנת 2018 של המוקד לפליטים ולמהגרים, בעמ' 16-22.
[19] אחד מהשניים אף העיד על התנהגות אלימה מצד עובדי רשות האוכלוסין וההגירה. ראו ה"ש 3, לעיל בעמ' 51-52.
[20] דוח שנתי 65ג לשנת 2014 ולחשבונות שנת הכספים 2013 דוחות שנתיים משרד מבקר המדינה (פורסם ביום 5.5.2015).

26. לפיכך, נבקשכם לפעול להעברת מתקן המשמורת יהלו"ם, והטיפול במוחזקים בו, לאחריות שב"ס, הוא הרשות המיועדת לעניין, וכי תורו על החלת הדינים וההוראות הנוגעים לתנאים להחזקת כלואים ועצורים על המוחזקים במתקן יהלו"ם.

בכבוד רב,

מוריאל אורדן, עו"ד

העתקים:

עו"ד עמית מררי, המשנה ליועמ"ש (פלילי)
עו"ד דינה זילבר, המשנה ליועמ"ש (משפט ציבורי-מנהלי)
גונדר אשר וקנין, ממלא מקום נציב בתי הסוהר
תת גונדר יוכי גנסין, היועצת המשפטית לשירות בתי הסוהר
מר אחסאן נסראלדין, מנהל מתקן יהלו"ם